

Oplegvel Raadsstuk

Portefeuille P. Heiliegers
Auteur Mevr. B.M.C. de Bruyne
Telefoon 5113487 E-mail: b.de.bruyne@haarlem.nl
STZ/EC Reg.nr. 102914
bijlagen kopiëren: A
B & W-vergadering van 27 september 2011

Onderwerp

Herziening beleid kunst in de openbare ruimte

DOEL: Besluiten

Het college besluit over de uitvoering van het beleid. De Raad wordt in kennis gesteld van dit beleid (termijnagenda 0487). De Raad is bevoegd voor de begrotingswijziging van het bestaande budget (budgetrecht).

B&W

1. Het college stelt een hernieuwde werkwijze Kunst in de Openbare Ruimte, zoals beschreven in bijlage A bij de nota, vast. (termijnagenda nr. 0487).

Het college stelt de gemeenteraad voor:

2. Kennis te nemen van de hernieuwde werkwijze Kunst in de Openbare Ruimte, zoals beschreven in bijlage A (termijnagenda nr. 0487)
3. Eenmalig € 172.000 beschikbaar te stellen uit de reserve Toegepaste Monumentale Kunst voor het uitvoeren van het achterstallig onderhoud van Kunst in de openbare ruimte.
4. het budget voor het beheer en onderhoud van Kunst in de openbare ruimte ad € 36.000 binnen de begroting over te hevelen van programma 8 naar programma 6.
5. de mogelijkheden van een percentageregeling uit te werken en deze op een later tijdstip aan de raad voor te leggen (maximaal 1% van het budget van gebiedsontwikkelingen of grote projecten in de openbare ruimte beschikbaar te stellen voor Kunst in de Openbare Ruimte)
6. Het college stuurt dit besluit ter advisering aan de commissie Ontwikkeling.

Raadsstuk

Onderwerp: Herziening beleid Kunst in de Openbare Ruimte

Reg.nummer: 2011/102914

1. Inleiding

Kunst en cultuur zijn een grote kracht van Haarlem. De aanwezigheid van cultuur is belangrijk voor de dynamiek van de stad en een onlosmakelijk onderdeel van de Haarlemse economie (met name in de binnenstad) en het vestigingsklimaat. Het beleid Kunst in de Openbare Ruimte (KiOR) volgens de toekomstvisie Toegepaste Monumentale Kunst (Toegepaste Monumentale Kunst 2005) is aan herziening toe. Dit vanwege het wegvallen van de financiering van dat beleid uit de OPH middelen per 1 januari 2010. Daarmee is ook een eind gekomen aan de financiering van projectkunstenaars. Kunst in de Openbare Ruimte vraagt om een kunstinhoudelijke visie en een gedegen organisatie ervan. Dat is de reden dat zowel een visie als organisatorische aspecten in deze nota worden voorgelegd. In bijlage A is de uitgebreide notitie over de nieuwe werkwijze Kunst in de Openbare Ruimte te vinden.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de raad voor:

1. Kennis te nemen van de hernieuwde werkwijze Kunst in de Openbare Ruimte, zoals beschreven in bijlage A (termijnagenda nr. 0487)
2. Eenmalig € 172.000 beschikbaar te stellen uit de reserve Toegepaste Monumentale Kunst voor het uitvoeren van het achterstallig onderhoud van Kunst in de openbare ruimte.
3. het budget voor het beheer en onderhoud van Kunst in de openbare ruimte ad € 36.000 binnen de begroting over te hevelen van programma 8 naar programma 6.
4. de mogelijkheden van een percentageregeling uit te werken en deze op een later tijdstip aan de raad voor te leggen (maximaal 1% van het budget van gebiedsontwikkelingen of grote projecten in de openbare ruimte beschikbaar te stellen voor Kunst in de Openbare Ruimte)

3. Beoogd resultaat

Een nieuwe heldere werkwijze voor realisatie en behoud van Kunst in de Openbare Ruimte waardoor Haarlem beschikt over een rijke, gevarieerde, goed gedocumenteerde en goed onderhouden collectie.

4. Argumenten

Kunst in de Openbare Ruimte is onderdeel van de Ruimtelijke Kwaliteit

Kunst in de Openbare Ruimte kan worden ingezet voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, deze levert een bijdrage aan de beleving van de ruimte als veilig, aantrekkelijk en aangenaam.

Visitekaartje van de stad

Kunst in de Openbare Ruimte is meer dan verfraaiing, deze is een visitekaartje van de stad. De artistieke kwaliteit is essentieel. De keuze voor Kunst in de Openbare Ruimte is voor alles een artistiek inhoudelijke keuze. Met de nieuwe werkwijze wordt niet alleen de bestaande collectie beter op waarde geschat en onderhouden, ook wordt meer nagedacht over de nieuwe kunstopdrachten in relatie tot de totale collectie.

Goede coördinatie en deskundige organisatie borgen de kunstinhoud

Het college kiest er voor met de nieuwe werkwijze de coördinatie van realisatie en beheer en onderhoud van Kunst in de Openbare Ruimte binnen de ambtelijke organisatie weer in één hand te brengen. Vanuit de kunstinhoudelijke visie op de collectie wordt bepaald hoe en door wie kunst in de openbare ruimte wordt uitgevoerd. Ook wordt vanuit deze visie de prioritering aangegeven voor onderhoud van kunst in de openbare ruimte. Uitgangspunt is dat deze coördinatie ad hoc acties en reparaties achteraf voorkomt.

Goed curatorschap voor bestaande Kunst in de Openbare Ruimte

Het college stelt per 1 september een adviescommissie Collectie Kunst in de Openbare Ruimte in die verantwoordelijk is voor het schouwen van de huidige collectie. Deze adviescommissie bestaat uit externe adviseurs (onbezoldigd) uit de publieke en particuliere sector. De adviseurs worden benoemd voor de duur van het project. De adviescommissie schouwt elk object aan de hand van een aantal criteria. Per object adviseert de adviesgroep Kunst in de Openbare Ruimte wat er met het betreffende object moet gebeuren opknappen, verplaatsen of verwijderen.

Meer transparantie bij nieuwe opdrachten

37PK, Platform voor Kunsten, is de uitvoerende partner bij realisatie van nieuwe opdrachten. Deze organisatie beschikt over de benodigde organisatorische en inhoudelijke deskundigheid. De kunstinhoud is op die manier goed geborgd. Bovendien kan 37PK neutraal opereren, aangezien de organisatie zelf niet uit kunstenaars bestaat of specifieke groepen vertegenwoordigt en dus niet meedingt naar een kunstopdracht.

Nieuwe kunstopdrachten worden gepubliceerd en via een openbare inschrijving gegund. De binnengekomen schetsontwerpen, inclusief plaatsing- en onderhoudsplan worden beoordeeld door de adviescommissie nieuwe Kunstopdrachten die onder 37PK valt.

Voornemen instellen percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte

Kunst in de Openbare Ruimte is daarmee een wezenlijk onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit. Met het instellen van een percentageregeling voor kunst in de openbare ruimte kan bij grote projecten in de openbare ruimte en gebiedsontwikkelingen maximaal 1% procent van de projectkosten besteed worden aan kunst in de openbare ruimte. Zo wordt voorkomen dat achteraf naar geld moet worden gezocht of dat er geen bestedingsruimte is voor Kunst in de Openbare Ruimte. Er wordt onderzocht in hoeverre de percentageregeling van toepassing kan zijn binnen de gemeente. De percentageregeleing wordt in een separaat voorstel aan de Raad voorgelegd.

Beheer en onderhoud overdragen aan de organisatie Kunstwacht

Cruciaal is dat de kunst blijvend onderhoud geniet zodat de collectie haar waarde behoudt. Het beheer en onderhoud van Kunst in de Openbare Ruimte vraagt om specifieke expertise. De organisatie Kunstwacht (www.kunstwacht.nl) beschikt over alle ervaring en de vakinhoudelijke kennis en neemt daarom het beheer en onderhoud van de totale gemeentelijke collectie op zich. Met de onderliggende nieuwe werkwijze wordt bij elke nieuwe kunstopdracht rekening gehouden met de werkzaamheden en kosten voor het jaarlijkse onderhoud.

Financiële paragraaf

Voor het uitvoeren van het achterstallig onderhoud wordt € 172.000 uit de reserve Toegepaste Monumentale Kunst onttrokken. Voor het beheer en onderhoud van Kunst in de openbare ruimte wordt € 36.000 binnen de begroting overgeheveld van programma 8 naar programma 6.

5. Kanttekeningen

Voornemen instellen percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte

Met het instellen van een percentageregeling voor kunst in de openbare ruimte kan bij grote projecten in de openbare ruimte en gebiedsontwikkelingen maximaal 1% procent van de projectkosten besteed worden aan kunst in de openbare ruimte. Dit zal van invloed zijn op de bestaande onderhoudsbudgetten en projectgelden.

6. Uitvoering

De werkwijze Kunst in de Openbare Ruimte wordt tevens opgenomen in de nieuwe cultuurnota Haarlem 2013-2016. Na elke cultuurbeleidsperiode wordt de werkwijze geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. De werkwijze voor nieuwe kunstopdrachten gaat direct van start. Ook in de cultuurnota Haarlem 2013-2016 worden het activiteitenplan en het benodigde budget van 37PK opgenomen. Op basis van een evaluatie wordt gekeken of het huidige budget van 37PK toereikend is voor zijn activiteiten (bemiddeling en advies) inzake de kunst in de openbare ruimte.

De percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte wordt indien van toepassing separaat aan de gemeenteraad voorgelegd.

7. Bijlagen

Bijlage A Notitie Kunst in de Openbare Ruimte, uitgebreide informatie.

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

8. Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

Het college stelt de raad voor:

- Kennis te nemen van de hernieuwde werkwijze Kunst in de Openbare Ruimte, zoals beschreven in bijlage A (termijnagenda nr. 0487)
- Eenmalig € 172.000 beschikbaar te stellen voor het inhalen van het achterstallig onderhoud. De kosten worden gedekt uit de reserve TMK.
- Voor het beheer en onderhoud van Kunst in de openbare ruimte structureel € 36.000 beschikbaar te stellen. De € 36.000 wordt overgeheveld van de begroting van programma 8 komen naar programma 6.
- de mogelijkheden van een percentageregeling uit te werken en deze op een later tijdstip aan de raad voor te leggen (maximaal 1% van het budget van gebiedsontwikkelingen of grote projecten in de openbare ruimte beschikbaar te stellen voor Kunst in de Openbare Ruimte).

Gedaan in de vergadering van (wordt ingevuld door de griffie)

De griffier

De voorzitter

Herziening beleid Kunst in de Openbare Ruimte in Haarlem



1 Inleiding

1.1 Aanleiding actualisering beleid Kunst in de Openbare Ruimte

Haarlem beschikt over een rijke collectie Kunst in de Openbare Ruimte, van grote monumentale beelden op prominente plekken in de stad tot kleine juweeltjes die de wijken sieren. Ooit leidden de kunstopdrachten aan de kunstenaars als Hendrik van den Eijnde, Mari Andriessen, Jan Bronner, Kees Verkade tot de beeldmonumenten van Haarlem die nu niet meer weg te denken zijn uit het stadsgezicht. Het zijn de 'landmarks' van Haarlem geworden, ze horen bij het collectief geheugen van de stad.

Kunst in de openbare ruimte vraagt om goed beleid, zodat we vandaag de beeldmonumenten van morgen kunnen realiseren. De wereld staat niet stil: ook de kunst in de openbare ruimte evolueert. In 2005 is het laatste beleidsstuk 'de toekomstvisie Toegepaste Monumentale Kunst' vastgesteld die leidde tot een reeks aan kunstopdrachten die de collectie wederom hebben verrijkt. Vanaf 1 januari 2010 is de financiering van dat beleid uit de OPH middelen stopgezet. Daarmee kwam ook een einde aan de financiering van de projectkunstenaars die hierin een belangrijke rol vervulden.

Intensivering relatie met ruimtelijke ontwikkeling

Steeds meer zie je de relatie tussen Kunst in de Openbare Ruimte en de ruimtelijke ontwikkeling intensiveren. Zowel landelijk als lokaal beleid laat dit zien. De Kunst in de Openbare Ruimte krijgt hierdoor een bredere betekenis en dat stelt andere eisen aan de opdrachtverstrekking. Bij de keuze voor een kunstwerk in de openbare ruimte wordt gezocht naar dat ontwerp dat het meest beantwoordt aan de wensen van de ruimtelijke ontwikkeling of het specifieke bouwproject.

Kunst in de Openbare Ruimte draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit. Dit vraagt om een andere aanpak.

Versterken van de organisatie en bundelen financiële middelen

Het beleid rond Kunst in de Openbare Ruimte is momenteel versnipperd georganiseerd. Bij de reorganisatie in 2008 is het beleid, de aansturing van de projectkunstenaars (t/m 2010) en de opdrachtverlening bij nieuwe kunstwerken ondergebracht bij Stadszaken/Economie en Cultuur en het onderhoud en beheer bij Wijkzaken/OGV. De budgetten ISV, waaruit de inzet van projectkunstenaars betaald werd, zijn per 2011 vervallen en het beheer- en onderhoudsbudget is ontoereikend. Kortom, het is tijd voor het bundelen van de expertise en de financiële middelen voor Kunst in de Openbare Ruimte. Door het samenbrengen van alle activiteiten rond Kunst in de Openbare Ruimte ontstaat een meer coherente aanpak.

Conclusie

Het college wil Kunst in de Openbare Ruimte beter organiseren, de collectie meer op kunsthistorische en artistieke waarde beschouwen en laten bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit. De collectie lijdt momenteel niet alleen onder achterstallig onderhoud maar ook onder gebrek aan aandacht. Terwijl het mooie van kunst in de openbare ruimte nu juist het bereik is: de inwoners van de stad komen direct in contact met kunst, ook de inwoners die nooit een museum bezoeken. Uit spontane gesprekken met inwoners blijkt het verhaal achter de kunst in de stad toch te leven. Inwoners vinden het “mooi” of niet, ze begrijpen het niet goed of willen juist “meer van die kunst”. De communicatie met inwoners en bezoekers over de collectie, maakt kunst in de openbare ruimte levend en zorgt er voor dat het betekenis krijgt voor de stad. Ook dat aspect wordt in de nieuwe aanpak belicht.

1.2 Kunst in de Openbare Ruimte in perspectief

Kunst in de Openbare Ruimte kan een belangrijke bijdrage leveren aan de ervaring van de openbare ruimte als aangenaam, aantrekkelijk, veilig. Denk hierbij aan: de aanleg van pleinen, straten, tunnels, bruggen, parken, het ontwerpen van straatmeubilair, gebouwen, publieke ruimten, scholen alsook de binnenruimte van publieke gebouwen¹.

Kunst in de Openbare Ruimte gaat een directe relatie aan met de omgeving en daardoor ook met het publiek. Welke betekenis geeft het en hoe communiceert het met haar omgeving? Deze vraag moet het uitgangspunt zijn bij de totstandkoming van Kunst in de Openbare Ruimte tot stand komt. Dit houdt in dat al bij de inrichting van die openbare ruimte kunst in het plan wordt meegenomen. De aantrekkelijkheid van de openbare ruimte is dan niet als toefje slagroom op de taart maar een wezenlijk onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit.

Kunst in de Openbare Ruimte wordt een deeltwerking van de Structuurvisie Openbare Ruimte. In deze structuurvisie komt een overzicht van de plekken in de stad waar ruimte is of kan komen voor Kunst in de Openbare Ruimte en welk soort kunst er zou kunnen komen: tijdelijk, permanent, een objectgebonden uitvoering, een actie, het meedenken in een proces van de

¹ *Openbare Ruimte*: Het begrip ‘openbare ruimte’ wordt in het professionele debat steeds breder gedefinieerd; het gaat niet alleen over publieke buitenruimte (straten, pleinen, parken e.d.) in enge zin, maar ook over andere openbaar-toegankelijke ruimten. Denk aan openbare gebouwen (stadhuis, theater, bibliotheek e.d.), metrostations of passages onder gebouwen, waarin private voorzieningen zijn ondergebracht. Publieke, openbare en private ruimten vloeien steeds meer in elkaar over. (zie www.platformopenbareruimte.nl)

inrichting van de openbare ruimte etc. Al bij de planvorming bij gebiedsontwikkeling of (her)inrichting van de openbare ruimte kan worden nagedacht over deze invulling.

2. Doelstellingen Kunst in de Openbare Ruimte

2.1 Definitie

Kunst in de Openbare Ruimte is de gemeentelijke kunstcollectie in de openbare ruimte. De gemeentelijke collectie maakt deel uit van het cultureel erfgoed van de stad, soms gefinancierd met gemeentelijke middelen, soms door particulier initiatief ontstaan en (mede) gefinancierd.

Kunst in de Openbare Ruimte kent diverse vormen

Dat Kunst in de Openbare Ruimte niet alleen gaat om een ‘beeld in een plantsoen’ is wel bekend. Kunst in de Openbare Ruimte kent diverse vormen, zoals:

- een ‘objectgebonden uitvoering’ (een sculptuur).
- Inrichting van de openbare ruimte met medewerking van kunstenaars
- Creatieve vormgeving van functionele kunstwerken (bv. straatmeubilair, -verlichting)
- Tijdelijke kunstwerken, acties, performances en installaties
- Kunst in de *publieke* ruimte, zoals bijvoorbeeld in een parkeergarage, het stadhuis of een ander publiek gebouw.

De gemeentelijke collectie is niet statisch. Realisatie van nieuwe kunstopdrachten, herplaatsen of vervangen van de bestaande collectie houdt de collectie actueel.

2.2. Doelstellingen

Er zijn verschillende doelstellingen voor Kunst in de Openbare Ruimte te benoemen.

2.2.1 artistiek-inhoudelijk

Haarlem is een historische stad met veel ruimte voor eigentijdse kunst. Een bepaalde plek kan leiden tot de keuze voor een historisch, traditioneel beeld of juist voor eigentijdse kunst die dynamiek brengt door de spanning die het kunstwerk oproept in de geplaatste historische omgeving. Zo laat je als stad zien wat kunst betekent voor de omgeving. Het werkt een dialoog in de hand met haar inwoners en bezoekers. Die uitstraling is belangrijk voor de stad, maakt de stad levendig en eigentijds. Een visie op de artistieke waarde van de Kunst in de Openbare Ruimte en de collectie als geheel is daarbij noodzakelijk. Het curatorschap van Kunst in de Openbare Ruimte werkt eigenlijk niet anders dan het collectiebeheer binnen de muren van een museum. Wat wel anders is dan in een museale context is de directe relatie met de omgeving en het brede publiek dat er mee in aanraking komt.

De ambitie is een collectie te vormen met een eigen gezicht, aansprekend en herkenbaar als de collectie van de stad Haarlem en deze te blijven actualiseren met hedendaagse kunst, het erfgoed van morgen, zodat ook in de toekomst de collectie waardevol blijft.

2.2.2 sociaal-maatschappelijk

Kunst in de Openbare Ruimte kan mensen in de buurt in contact brengen met elkaar, zoals een buurtkunstwerk dat tot stand komt door samenwerking tussen kunstenaars en buurtbewoners. De bewoners adopteren het beeld als hun “eigen beeld” waar ze trots op zijn. De inzet van community art projecten brengt kunst in de wijk waardoor buurtbewoners op een andere manier naar kunst en hun eigen buurt kijken. Dit kan bijdragen aan de identiteit van een buurt.

2.2.3 ruimtelijk-infrastructureel

De inrichting van de openbare ruimte vanuit de blik van een kunstenaar leidt vaak tot verrassende resultaten. Het scherpt de stedenbouwers in de ontwikkeling van nieuwe plannen. Het meedenken en ontwerpen van kunstenaars is een vorm van kunst in de openbare ruimte. Een voorbeeld hiervan in Haarlem is het project 'Haarlem Oost, artistiek onderzoek als aanjager van stedelijke vernieuwing'. De stad wordt aantrekkelijker als bij de aanleg van een brug ook gedacht wordt aan de vormgeving en detaillering. Juist het oog voor deze details (let eens op de rijkelijk geornamenteerde rioolroosters in de stad Parijs) maken de stad visueel aantrekkelijk en leefbaar.

2.2.4 toeristisch

Kunst in de Openbare Ruimte brengt verfraaiing van de stad en de buurt en levert een bijdrage aan het woonplezier. Het is echter meer: je wilt als stad laten zien dat je over een collectie beschikt waar je trots op bent, die onderscheidend is en je wilt dat helder communiceren aan de inwoners en bezoekers van de stad. Via gerichte communicatie kun je informatie geven over de collectie en nieuwe aanwinsten. Dan krijgt Kunst in de Openbare Ruimte echt betekenis voor de stad, haar inwoners en bezoekers. City Marketing Haarlem kan kunst in de openbare ruimte inzetten ter promotie van de stad door wandelroutes aan te bieden en informatie te geven over de collectie. Ook tijdelijke openbare kunstmanifestaties, bijvoorbeeld Artzuid 2011, de internationale sculptuurroute Amsterdam of in Haarlem de kunstmanifestatie van Streetcanvas (www.streetcanvas.nl) met video- en lichtkunst, lenen zich prima voor citymarketing. Zo kan de stad zich profileren en promoten in binnen- en buitenland.

3. Organisatie en financiering van Kunst in de Openbare Ruimte

3.1 Organisatie en taken

Ten aanzien van Kunst in de Openbare Ruimte zijn drie taakclusters te benoemen: het curatorschap (inclusief de nieuwe opdrachten), het beheer en onderhoud en de presentatie en de marketing van de collectie.

3.1.1 Curatorschap

a. Schouwing collectie

Vorig jaar is gestart met het in kaart brengen van de collectie Kunst in de Openbare Ruimte, waarbij de collectie gefotografeerd en beschreven wordt. Een aantal betrokken deskundigen heeft begin 2011 aangeboden hierin het voortouw te nemen.² Het college stelt per 1 september 2011 een adviescommissie collectie Kunst in de Openbare Ruimte (KIOR) in en geeft deze externe adviseurs de opdracht de collectie vanuit een actueel en een cultuurhistorisch perspectief te bekijken. Elk object zal worden geschouwd op basis van een aantal criteria: ontstaansgeschiedenis, kunsthistorie, de staat van het beeld, de relatie met de openbare ruimte en de plaatsing. Per object adviseert de adviesgroep KIOR wat er moet gebeuren: opknappen, verplaatsen of verwijderen. De adviezen worden per stadsdeel gebundeld en ter besluitvorming voorgelegd aan het college.

² Dit zijn: de directeur 37PK, Tamara Sterman; Conservator kunstcollectie Provincie Noord-Holland, Gerrit Bosch; Conservator Teylers Museum, Bert Sliggers.

b. *Opstellen collectieprofiel*

Op basis van deze schouwing komt er ook een analyse van de totale collectie: waar in de stad vindt de concentratie plaats aan kunst in de openbare ruimte? en welke stijl is overheersend binnen de totale collectie? Zoals de curator in een museum dat doet wordt het collectieprofiel van de kunst in Haarlem vastgesteld. Deze analyse helpt keuzes te maken voor de nieuwe kunst opdrachten: waar en voor welke kunst is er nog ruimte in Haarlem? Wat is nodig om de Haarlemse collectie te verbeteren of te vervolledigen? Naar verwachting zal de adviesgroep KIOR tot eind 2012 nodig hebben om het advies af te ronden (a. en b.)

c. *Reguliere taken curatorschap*

De afdeling Economie en Cultuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de reguliere taken van het curatorschap. De reguliere taken zijn:

- Overzicht van de totale collectie houden
- Registratie van de collectie
- Registratie van juridische afspraken
- Registratie van onderhoudsafspraken³
- Bewaken van het collectieprofiel

d. *Nieuwe kunst opdrachten*

Voor het bepalen van de kunstinhoud kiest het college voor een deskundige organisatie. Het college besluit een deel van de uitvoerende taken, w.o. de begeleiding van het proces rond het verstrekken van nieuwe kunst opdrachten onder te brengen bij 37PK, Platform voor Kunsten. 37 PK vertaalt de wensen van de opdrachtgever in een kunst opdracht en begeleidt het proces om tot een inhoudelijk sterk resultaat te komen. Bij elke nieuwe kunst opdracht krijgt 37PK de randvoorwaarden mee. Zo kan de opdracht bijvoorbeeld een specifiek participatietraject voorschrijven of is een bepaald thema gewenst. Elke situatie vereist een ander scenario, met een andere cast, zowel inhoudelijk als organisatorisch. 37PK zoekt de juiste partijen voor uitvoering van de opdracht. Het proces wordt transparant ingericht met een openbare inschrijving. Onder 37PK valt de adviescommissie die adviseert over de keuze van het kunstwerk.⁴ Dit betekent niet dat er geen ruimte is voor nieuwe spontane initiatieven in de stad. Integendeel, deze initiatieven zullen meer kans van slagen hebben omdat 37PK de initiatiefnemers kan begeleiden en kan zoeken naar aansluiting van het initiatief bij het collectieprofiel van Haarlem. 37PK kan neutraal opereren, aangezien de organisatie geen vertegenwoordiger van kunstenaars is en zelf niet meedingt naar een kunst opdracht. Bij elke nieuwe kunst opdracht wordt een contract en een onderhoudsplan vastgesteld.

Het college kiest ervoor de nieuwe contracten met kunstenaars niet voor onbepaalde tijd af te sluiten, maar – zo mogelijk – voor een bepaalde periode (1 tot 10 jaar). In het contract met de kunstenaar worden ook duidelijke afspraken gemaakt over het beschikkingsrecht. Na afloop van het contract volgt een evaluatie. Op basis van deze evaluatie wordt besloten of het kunstwerk nog beantwoordt aan de wensen van de omgeving en de opdrachtgever. In samenspraak met de kunstenaar wordt naar een geschikte oplossing gezocht als het contract niet wordt verlengd.

³ Zie ook paragraaf 3.1.2

⁴ 37 PK is verantwoordelijk voor de inrichting van de adviescommissie, die bestaat uit deskundigen uit het kunstenveld en een vertegenwoordiger van de commissie ARK. De adviescommissie legt het projectvoorstel voor aan de opdrachtgever.

3.1.2 Beheer en onderhoud

Het onderhoud en beheer van kunst in de openbare ruimte vereist een specifieke vakdiscipline die de gemeentelijke organisatie niet heeft. Het college kiest er voor deze taak over te dragen aan een gespecialiseerde organisatie, de stichting Kunstwacht.

De taken die bij Kunstwacht worden ondergebracht zijn:

- bijhouden collectie in databestand
- onderhoud van de collectie,
- toezicht houden op de collectie: zijn de kunstwerken nog in goede staat en veilig?
- schoonmaken van kunstwerken
- zo nodig restaureren en herplaatsen van kunstwerken

Kunstwacht heeft een meerjarenonderhoudsplan voor de collectie Kunst in de Openbare Ruimte opgesteld. Hieruit blijkt dat jaarlijks een budget van € 36.000 nodig is om de collectie te beheren en onderhouden. Uit de inventarisatie blijkt er op dit moment sprake is van achterstallig onderhoud voor een bedrag van € 172.000.

3.1.3 Participatie, presentatie en marketing

Kunst in de Openbare Ruimte gaat meer leven als je bewoners en bezoekers informeert over de collectie. Bepaalde kunstopdrachten vragen heel duidelijk om participatie met de buurt, andere lenen zich meer voor een bredere communicatie met de stad.

Bij elke kunstopdracht wordt de afweging gemaakt welke vorm van participatie gewenst is.

Als gekozen wordt voor participatie met de wijk dan wordt dit samen met de stadsdeelregisseur en de afdeling communicatie opgezet. Bij nieuw gerealiseerde kunstopdrachten worden naast de traditionele persberichten ook originele vormen van communicatie ingezet om het onderwerp meer te laten leven. Communicatie over kunst in de openbare ruimte is belangrijk, maar dat betekent niet dat elk kunstwerk voor iedereen toegankelijk moet zijn, wel het verhaal daarachter.

Het belangrijkste communicatie-instrument wordt de in ontwikkeling zijnde de website Kunst in de Openbare Ruimte, waarvan de lancering aan het begin van 2012 plaatsvindt. Op deze website is de inventarisatie van de collectie op de plattegrond van Haarlem te vinden met afbeeldingen en alle informatie over de ontstaansgeschiedenis, de kunstenaar en de kunststroming. In de nieuwsberichten vind je alle informatie over bijvoorbeeld tijdelijke verplaatsingen van beelden en herstelwerkzaamheden. Daarnaast worden er leuke items toegevoegd, zoals ‘verhalen over beelden’, ‘de kunst in de openbare ruimte top 40’ ‘maak je eigen route’ etc., die de website interactief maken en de inwoners actief betrekken. Ook staan er educatieve en toeristische routes op de website.

3.2 Financiering

Voor de financiering van de taken op het gebied van Kunst in de Openbare Ruimte wordt uitgegaan van de bestaande begrotingsposten. Het totaalbudget voor Kunst in de Openbare Ruimte, inclusief beheer en onderhoud, wordt ondergebracht in Programma 6 (zie begrotingswijziging in bijlage a.).

‘TMK’ budget, te noemen budget kunstopdrachten Kunst in de Openbare Ruimte

In de cultuurnota staat een klein budget voor KiOR, onder de naam TMK. Het budget van 51.300 euro blijft gehandhaafd in de volgende cultuurnotaperiode en valt onder de nieuwe naam “budget ‘kunstopdrachten KiOR’”. Dit budget wordt ingezet voor nieuwe kunstopdrachten, de ontwikkeling en het beheer van de website kunst in de openbare ruimte en de heruitgave van de

beeldengids. Dit budget is ontoereikend om aan de vraag voor nieuwe kunst opdrachten te kunnen voldoen. Daarom is het voorstel om de percentageregeling in te voeren.

Het budget op de gemeentelijke begroting voor onderhoud Kunst in de Openbare Ruimte
Kunstwacht heeft conform het meerjarenonderhoudsplan jaarlijks een budget van € 36.000 nodig om de collectie bij te houden. Het benodigde budget achterstallig onderhoud is vastgesteld op een bedrag van € 172.000. De middelen voor onderhoud komen ook op de begroting van de opdrachtgever, de afdeling Economie en Cultuur te staan.

Het benodigde bedrag van € 36.000 voor financiering van het beheer en onderhoud van kunst in de openbare ruimte is opgenomen in de bestaande begroting onder programma 8 en wordt ondergebracht in Programma 6. Het college stelt voor het achterstallig onderhoud ad € 172.000 te dekken uit de reserve Toegepaste Monumentale Kunst.

Bij elke nieuwe kunst opdracht worden binnen het budget ook de middelen voor het onderhoud gereserveerd. Deze middelen zijn gekoppeld aan de contractperiode die met de kunstenaar is afgesproken. Als het contract verlengd wordt, wordt opnieuw gekeken naar het benodigde onderhoudsbudget in samenwerking met Kunstwacht.

Een stap verder: invoer Percentageregeling

Momenteel worden over nieuwe kunst opdrachten in de stad ad hoc besluiten genomen. Een projectontwikkelaar of de gemeente stelt bij willekeurige projecten voor om kunst in de openbare ruimte toe te voegen. De percentageregeling maakt het mogelijk dat al bij de inrichting van de openbare ruimte rekening wordt gehouden met de Kunst in de Openbare Ruimte. Hiermee worden de middelen in het stadium van de planvorming reeds vastgelegd. Kunst in de Openbare Ruimte is dan onderdeel van de totale begroting van het project. Deze middelen zijn dan niet alleen beschikbaar vanuit de gemeente, maar ook van de projectontwikkelaar, corporatie of andere partners. De partners worden daarmee medeverantwoordelijk gemaakt voor de kwaliteit van de openbare ruimte. Hiervoor is wel een gedegen financieel kader nodig. Veel gemeenten⁵ werken met een zgn. **percentageregeling**, waarbij een deel van de investeringsmiddelen voor gebiedsontwikkeling of grote herinrichtingsprojecten openbare ruimte wordt gereserveerd voor Kunst in de Openbare Ruimte. Over het algemeen ligt het percentage tussen de 0,5 en 2%.⁶ Deze investering levert een wezenlijke bijdrage aan het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit in de stad.

Het college onderzoekt of voor de financiering van nieuwe kunst opdrachten een percentageregeling in te stellen is om maximaal 1% van het budget voor een gebiedsontwikkeling of grote projecten herinrichting openbare ruimte beschikbaar te stellen. Een separaat raadsvoorstel hierover wordt door het college aan de gemeenteraad voorgelegd.

Periode visie

De aanpak van Kunst in de Openbare Ruimte is onderdeel van de cultuurnota. In de cultuurnota 2013-2016 wordt deze visie meegenomen. Na elke cultuurnotaperiode volgt een evaluatie en eventuele aanpassingen.

⁵ Een aantal voorbeelden van gemeenten waar de percentageregeling wordt toegepast: Nijmegen/Zwolle/Tilburg/Zoetermeer/Hoorn/Enschede/ Brielle/etc.

⁶ uit de verordening percentageregeling beeldende Kunst in de Openbare Ruimte: Bij gebiedsontwikkeling wordt 1% gereserveerd voor Kunst in de Openbare Ruimte, berekend over het budget voor grondexploitatie; bij herinrichting van het openbaar gebied 1% berekend over de kosten van investeringen in de infrastructurele sfeer; bij nieuwbouw 1% berekend over de bouwkosten.

Bronnen

1. Adviesgroep *Visie KiOR*:

Carmela Borgman, landschapsarchitecte

Peter de Rooden, consultant Kunst in de Openbare Ruimte bij de organisatie Stroom Den Haag

Tamara Sterman, directeur 37PK, Platform voor de Kunsten

2. Beelden buiten beheer en onderhoud, een uitgave van het Instituut Collectie Nederland in samenwerking met de VNG